

програми ресоціалізації для засуджених. Тільки за умов ефективної реалізації принципів справедливості та гуманності можна забезпечити стабільність, правопорядок і довіру до правової системи в Україні.

#### *Список використаних джерел*

1. Сидоренко О. О. Основи кримінального права України. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 350 с.
2. Петренко А. В. Принципи кримінального права: теорія та практика. Львів: Літопис, 2021. 200 с.
3. Кримінальний кодекс України: Офіційний текст. Київ: Парламентське видавництво, 2019. 450 с.
4. Дубчак В. І. Принципи справедливості у кримінальному законодавстві України // Вісник кримінального права. 2020. № 3. С. 28–35.
5. Шаповал О. М. Справедливість та права рівність у кримінальному праві України. Харків: Право, 2018. 274 с.
6. Корнеєв С. Г. Гуманізація кримінальної відповідальності та її перспективи. Одеса: Юридична література, 2019. 312 с.
7. Соловей Т. С. Справедливість у правозастосуванні: науково-практичний підхід // Право України. 2020. № 6. С. 33–40.
8. Назаренко Р. Ю. Альтернативні покарання: досвід зарубіжних країн та перспективи в Україні. Львів: Академпрес, 2020. 200 с.
9. Ільчук Л. І. Справедливість і гуманність як підґрунтя сучасного кримінального права // Часопис національного права. 2019. № 4. С. 85–93.

***Сорока Орест Андрійович,***

аспірант наукової лабораторії  
з проблем протидії злочинності  
навчально-наукового інституту № 1  
Національної академії внутрішніх справ

### **НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ АБО ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

У Конституції України задекларовано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Виходячи з викладеного, одним з основних обов'язків держави є правове забезпечення охорони прав і свобод людини та громадянина, а також створення належних умов її життєдіяльності. Таким

чином, належний стан охорони громадської безпеки є однією з ключових передумов діяльності держави, а запобігання злочинам – це загально визнаний та невід’ємний компонент її успішного функціонування, що відіграє важливе значення в протидії злочинності. Ефективне забезпечення громадської безпеки сприяє стабільному і послідовному розвитку суспільства та достатньому задоволенню життєво важливих потреб громадян [4, с. 5].

Незаконний обіг зброї та бойових припасів створює загрози національній безпеці та національним інтересам, сприяє збільшенню кількості злочинів, терактів, пограбувань, насильства над людьми та тваринами.

Після повномасштабного вторгнення РФ на територію України питання, які стосуються незаконного обігу зброї, бойових припасів або вибухових речовин набула ще більшої актуальності внаслідок декількох детермінантів. По-перше, можна говорити про відкриття нових способів та шляхів здобуття зброї та безприпасів до неї, збільшилася кількість зброї на території України. По-друге, загострилася загроза особистій безпеці, розширилися можливості цивільного захисту законодавчого характеру, створився негативний соціально-психологічний клімат, що при наявності зброї може привести до загрози життю і безпеці громадян. По-третє, з’явилася потреба в особистому захисті, задоволення якої може відбуватися через реалізацію отримання зброї незаконним шляхом [14].

Отже, протидія злочинам проти громадської безпеки, предметами яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини, сьогодні є гострою та актуальною, оскільки злочинність, особливо з початком розв’язанням повномасштабних бойових дій РФ проти України характеризується тенденціями до зростання таких її видів, як групова, організована та насильницька, де наявність озброєння – одна з ключових умов формування і діяльності злочинних груп та злочинних організацій [7, с. 109].

За даними Національної поліції, в Україні станом на 30 жовтня 2024 року зареєстровано понад 1 млн 400 тис. одиниць зброї. У той же час за різними підрахунками Національної поліції Україні станом на 1 вересня 2024 року в українців на руках може бути від 2 до 5 млн одиниць незадекларованої зброї. У 2022 році реєстрації таких злочинів були на порядок меншими, в порівнянні з 2023 і 2024 роках. У зв’язку з цим правоохоронні органи націлені на виявлення і

вилучення такої зброї. І сьогодні ця робота – досить ефективна, і вона знаходиться на постійному контролі [2].

На тлі політичної та соціальної кризи в державі все частіше створюються організовані злочинні групи, нерідко – озброєні, виникають незаконні воєнізовані формування, є наявною велика кількість зброї, що на незаконних підставах знаходиться у володінні окремих груп та осіб і рух якої дуже важко проконтролювати, стає зрозумілим, чому збільшується кількість вчинюваних злочинів з використанням вогнепальної зброї, вибухівки як окремими особами, так і озброєними злочинними угрупованнями. Також необхідно звернути увагу, що з початком агресії РФ проти України та широкомасштабними бойовими діями у учасників організованих груп та злочинних організацій з'являється більше можливостей здійснювати свої злочинні наміри. Це перш за все пов'язано із незаконним обігом зброї, бойових припасів або вибухових речовин в злочинному середовищі, який складно проконтролювати [1, с. 42; 5; 8; 9; 10; 11; 12; 13].

Допомогти облікувати таку зброю може ухвалений парламентом 20 серпня 2024 року закон. Документ передбачає внесення змін до Закону України «Про забезпечення участі цивільних осіб у захисті України» щодо впорядкування правил поведіння зі зброєю, визначення норм зобов'язуючого характеру, а також надання права цивільним особам задекларувати наявну зброю та боеприпаси до неї.

У зазначеному законі мова йде про вогнепальну зброю, що була видана цивільному населенню у період дії воєнного стану.

Передбачається, що зброя, яка є державною власністю, може перебувати у користуванні цивільних на період дії воєнного стану, а впродовж 90 днів після його завершення або скасування має бути повернута до Національної поліції.

Під вогнепальною зброєю, яка підлягає декларуванню, розуміється нарізна вогнепальна зброя калібру не більше 12,7 мм, гладкоствольна вогнепальна зброя калібру не більше 23 мм, боеприпаси до них, відомості про які відсутні в реєстрах і базах даних МВС України та які перебувають у володінні та можуть використовуватися цивільними особами у відсічі та стримуванні збройної агресії РФ та/або інших держав.

Також законом передбачено, що цивільна особа, яка знайшла вогнепальну зброю та боеприпаси до неї, має впродовж 24 годин повідомити про це органи Нацполу, передати знахідку поліцейському для подальшої здачі чи декларування.

Згідно з законом, цивільні особи (нарівні з військовослужбовцями) не несуть відповідальності за застосування отриманої чи власної вогнепальної зброї проти осіб, які чинять збройну агресію проти України [3].

Сьогодні правовідносини у сфері обігу зброї в Україні не врегульовані профільним законом, наразі Україна залишається єдиною країною Європи, яка не має власного рамкового закону, також залишаються не визначені на нормативному рівні такі ключові поняття даної сфери як «зброя», «вогнепальна зброя», «обіг зброї», «цивільне використання зброї» тощо [6, с. 171; 7, с. 109].

Отже, хочеться сподіватись, що законодавець у найближчій перспективі прийме закон про обіг зброї з урахуванням позитивного досвіду розвинених країн світу. Прийняття такого закону повинно вирішити низку існуючих проблем в державі та покращити суспільно-політичну та криміногенну обстановку з врахуванням існуючих викликів та загроз, які існують при широкомасштабному вторгненню РФ на територію України.

#### ***Список використаних джерел***

1. Брик У. П. Прояви бандитизму в Україні. *Кримінально-правові та кримінологічні засоби протидії злочинам проти громадської безпеки та публічного порядку*: матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 18 квіт. 2019 р.). Харків: ХНУВС, 2019. С. 42–43.

2. В Україні вже зареєстровано 1 мільйон 400 тисяч одиниць зброї на руках. URL: <https://www.pravda.com.ua/news/2024/10/30/7482166/>.

3. ВР змінила порядок отримання та декларування вогнепальної зброї. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3897005-vr-zminila-poradok-otrimanna-ta-deklaruvanna-vognepalnoi-zbroi.html>.

4. Голубош В. В. Кримінальна відповідальність за злочини проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої (статті 262, 263, 263-1, 264 КК України): монографія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2020. 340 с.

5. Луценко Ю. В. Актуальні питання протидії організованій злочинності в контексті міграційної політики держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. Вип. 6(47). С. 132–136.

6. Луценко Ю. В. Правові проблеми легалізації зброї: національний та зарубіжний досвід. *Право.ua*. 2023. № 3. С. 168–173.

7. Луценко Ю. В. Проблеми законодавчого регулювання обігу зброї в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 4. С. 108–113.

8. Луценко Ю. В. Проблеми організації протидії організованим злочинним угрупованням, які загрожують державній безпеці України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 1. С. 139–146.

9. Lutsenko Yu., Kharytonov S. Countering Organized Crime in the European Context. *Theory and Practice of Jurisprudence*. 2024. № 1 (25). P. 141–152.

10. Луценко Ю. В. Протидія злочинності у світлі міжнародного правопорядку. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2023. Том 34 (73) № 5. С. 60–64.

11. Луценко Ю. В. Протидія організованій злочинності: національний та іноземний досвід. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2024. Том 35 (74) № 2. С. 75–81.

12. Луценко Ю. В., Макаренко Н. К. Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації, що вчиняють шахрайські та корупційні правопорушення. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 7. С. 364–368.

13. Луценко Ю. В., Макаренко Н. К. Кіберзлочинність у сфері електронної торгівлі як прояв кримінального професіоналізму. *Право.ua*. 2023. № 3. С. 59–65.

14. Незаконний обіг зброї як загроза національній безпеці. Цілі державної політики в сфері контролю за обігом зброї, повноваження державних органів в цій сфері. URL: <https://censs.org/nezakonnyu-obih-zbroyi-yak-zahroza-natsionalniy-bezpetsi/>.